

>> Interior del refugi de la Casa Nova d'en Traver.

El refugi antiaeri de la Casa Nova d'en Traver

JOAQUIM EJARQUE MONTESANO
MIQUEL RUSTULLET NOGUER > TEXT

La Guerra Civil Espanyola va afectar la gran majoria de pobles i ciutats de l'Estat espanyol i de Catalunya. La nostra comarca també va viure, i en molts casos va patir, les vicissituds, les penalitats i els greus trasbalsos de la guerra. Moltes famílies de la comarca, fossin del bàndol republicà o del nacional, van patir sofriments i morts amb motiu d'aquest enfrontament bèl·lic.

El Pla de l'Estany, des d'un punt de vista estratègic, va tenir una importància rellevant en el conflicte. El febrer de 1938 es va construir el camp d'aviació de Martís amb el treball de molta gent de la comarca, gent jove i gran, que van participar en l'esplanació de les gairebé 100 hectàrees d'extensió que tenia el conjunt de l'aeròdrom militar

>> Bombardeig del mas de Can Malloles de Serinyà, polvorí del camp d'aviació.

Antecedents

Aquest camp va ocupar terrenys dels termes municipals de Porqueres, Serinyà i Esponellà, amb una superfície aproximada de 890.000 m².

A la zona sud-est, en el terme municipal de Porqueres, separat del que eren les pistes d'enlairament i aterratge del camp, es va construir el mateix any 1938 un refugi antiaeri amb la finalitat de protegir el personal del camp (aviadors i personal tècnic) davant dels eventuals bombardeigs de l'aviació enemiga (avions italians i alemanys) que formava part de les tropes *nacionals*

Situació geogràfica i accés

Aquesta construcció d'origen militar –però actualment d'ús privat– es troba al costat de la Casa Nova d'en Traver, a prop del que fou la caseta de comandament –avui reformada– del camp d'aviació. S'hi pot accedir per la carretera de Banyoles a Esponellà. Immediatament després de deixar el bosc d'alzines i roures que es troba després de la urbanització de Melianta, s'agafa la carretera asfaltada i al cap d'uns 500 metres s'arriba a la Casa Nova d'en Traver. Un camí terrer que travessa els camps de conreu separa aquesta finca de la que acull el refugi antiaeri.

Descripció de la construcció

Es tracta d'una construcció molt robusta i sòlida, amb una llargada de 35,85 m². Co-

mença amb un passadís de 10,6 m, i unes escales que descendeixen 3,36 m condueixen fins a la galeria central del refugi, una sala d'uns 20 m de llargada per 2 m d'ample, que era l'espai destinat a l'allotjament de persones. Abans d'arribar a la sortida nord, es troba una sala més espaiosa, on dues columnes massisses suporten el pes del gruix de 3,5 m de formigó que cobreix el sostre del refugi.

El recorregut continua per unes escales que porten fins a la sortida situada més al nord, simètrica a l'altra entrada.

El material emprat és formigó, i està fonamentat, en bona part, en l'estructura de la pedra del mateix terreny. La construcció està feta amb volta de canó, com la gran majoria de refugis bastits en èpoques de guerra. Des de l'exterior, antigament, la volta estava coberta per la vegetació del mateix terreny, cosa que proporcionava al refugi un bon camuflatge en donar-li l'aparença d'una elevació natural del terreny, una mena de talús. Actualment aquesta vegetació ha desaparegut i es veu tot el formigó. Després de més de 70 anys, però, el refugi es manté en bones condicions.

Altres refugis antiaeris

A banda del que hem descrit, i que és el més ben conservat, coneixem l'existència de dos refugis més que també es varen construir amb motiu del conflicte militar. L'un és a tocar al poble de Centenyas (Espenellà), i es va aixecar a prop dels hangars per al muntatge dels avions republicans. Fa 16,44 m de llarg per 1,52 m d'ample i té forma de U, amb una entrada i una sortida. La seva fondària és de 7,82 m. Actualment està molt deteriorat, a causa de les arrels de pins i alzines que n'han foradat els murs de ciment. En una de les parets exteriors s'ha conservat una inscripció que deixa constància de qui en foren els constructors: EPR (Exèrcit Popular de la República).

I el tercer refugi és al bell mig de la ciutat de Banyoles, en els magatzems Riera, coneguts antigament per Can Xaló. Aquest refugi, més petit que els altres dos, té una llargada de 15 m i està construït amb volta revestida de rajol. Els actuals magatzems Riera, de Banyoles, van ser un dels edificis que durant l'any 1938 i les primeres setmanes del 1939 es convertiren en els principals tallers de construcció de parts dels avions republicans. L'elevat nombre de treballadors que hi havia féu aconsellable disposar d'un refugi per protegir-se en cas d'un possible atac aeri.

Joaquim Ejarque Montesano
Miquel Rustullet Noguer

ARQUEOLOGIA DEL PUNT DE VISTA

Ricard Martínez és el fotògraf que ha ideat un tipus d'intervenció tan senzilla com impactant que, amb el títol «Arqueologia del punt de vista», treu al carrer fotografies dels anys de la Guerra Civil. El seu impacte rau principalment en el fet que recupera el punt exacte des d'on el fotògraf, ara fa 70 anys, va capturar la imatge ara exposada. Els espectadors es troben amb una finestra oberta a aquell temps. De vegades s'hi pot veure el ma-

teix edifici, els mateixos arbres, restes de cases bombardejades i runa que ja no hi són, i s'hi pot topar amb el dia a dia d'uns veïns, sobtats per l'obturador, que convivia amb l'enèsima guerra. El passat ens interpel·la i ens convida a la reflexió, que hauria de ser el sentit final de totes les commemoracions. La iniciativa, que l'any passat es va poder veure a diferents indrets de Barcelona, ha arribat ara a la Rambla de Figueres.

>> Una altra imatge del bombardeig.

